

## GROOT DEEL TOESLAGEN NAAR KLEIN DEEL BEDRIJVEN

*Kees de Bont, Hennie van der Veen en Jakob Jager*

Door de hervorming van het Europese beleid voor zuivel en suiker krijgen de compensaties voor de verlaagde prijzen een nog grotere betekenis voor de landbouw. In een aantal andere landen van de EU is de betekenis van de toeslagen groter dan in Nederland. Dit blijkt uit een vergelijking van de gegevens van bedrijven uit België, Denemarken, Duitsland, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en Nederland uit het Farm Accountancy Data Network (FADN).

### *Betekenis toeslagen in Nederland*

De geringere betekenis van de toeslagen voor de bedrijven in Nederland geldt in verschillende opzichten:

- Nederland heeft in de land- en tuinbouw relatief minder bedrijven die toeslagen ontvangen, namelijk ongeveer 70% (tabel 1). In Denemarken en het VK ontvangt meer dan 90% van de bedrijven een toeslag. De oorzaak van het lagere aandeel bedrijven met toeslagen in Nederland is vooral het grote aantal tuinbouwbedrijven. Ook kent Nederland meer dan andere landen varkens- en pluimveebedrijven die niet hun eigen voedergewassen telen.
- In Nederland is het gemiddeld ontvangen bedrag per bedrijf lager dan in genoemde omliggende landen. Dat is ook het geval wanneer de zuivel- en suikerhervormingen in 2009 volledig zijn toegepast. Bij deze vergelijking en ook bij die voor de bedragen per hectare en per Europese grootte-eenheid (ege)<sup>1</sup> wordt alleen gekeken naar de bedrijven die een toeslag ontvangen.
- Het toeslagbedrag per ege is in Nederland lager. Dit houdt in dat de Nederlandse bedrijven in beginsel voor het inkomen minder afhankelijk zijn van de toeslagen.

*Tabel 1 Aandeel van bedrijven met toeslagen en voor de bedrijven met toeslagen de hoogte van de toeslag per bedrijf, per ege en per hectare in Nederland en enkele andere EU-landen a)*

	% bedrijven met toeslagen		Omvang van bedrijven b)		Toeslag (in 1.000 euro) b)			
	2003	2009	ege	ha	Per bedrijf 2003	2009	Per ege 2009	Per ha 2009
Duitsland	89	89	90	80	21	27	310	340
Frankrijk	83	83	70	80	24	27	370	320
België	83	83	80	50	14	20	240	400
Nederland	68	70	110	40	7	17	150	410
Denemarken	96	96	90	70	23	28	300	380
Verenigd Koninkrijk	91	92	100	150	32	38	370	250

a) Bij de berekeningen is voor alle landen uitgegaan van de Nederlandse invulling van de hervormingen, dus van de historische referentie van het bedrijf. De werkelijke situatie in bijvoorbeeld Duitsland (waar men voor een overgang naar een flat rate kiest) kan daardoor wat afwijken, vooral na 2009; b); voor bedrijven met toeslagen, voor 2009 berekend op basis van de structuur van de bedrijven in 2003. De bedragen zijn zonder de kortingen voor financiële discipline en modulatie

Bron: FADN-CCE-DG Agri, berekening LEI.

Tegenover deze punten staat wel dat het toeslagbedrag per hectare in Nederland hoger is dan in de andere landen. Het verschil met België en Denemarken is echter gering. Het bedrag per hectare in Nederland is vooral hoger omdat het melkquotum per hectare groter is. Enerzijds komt dit doordat de Nederlandse melkveehouderij intensiever is dan die in andere landen, anderzijds maakt de melkveehouderij in Nederland een groter deel uit van de productie van de landbouwbedrijven dan in die andere landen.

<sup>1</sup> De Europese grootte-eenheid (ege) is in de EU de maat om de omvang van de bedrijven vast te stellen op basis van de saldi van de dieren en de gewassen van het bedrijf.

### *Verskillende herkomst van toeslagen*

De herkomst van de toeslagen is in de geanalyseerde landen duidelijk verschillend. De verschillen zijn terug te voeren op het uiteenlopen van de structuur van de landbouw in deze landen. In Nederland is, wanneer de zuivel- en suikerbesluiten volledig zijn doorgevoerd, ongeveer de helft van de toeslagen terug te voeren op de compensatie voor de daling van de zuivelgarantieprijs. In België en Duitsland is dat maar voor ongeveer 20% het geval en in andere landen nog minder. In Frankrijk is zelfs maar ongeveer 10% afkomstig van melk. In Frankrijk en ook in Duitsland en Denemarken komt bijna 70% van de toeslagen voort uit de teelt van akkerbouwgewassen, in het Verenigd Koninkrijk ongeveer 50% en in België en Nederland omstreeks 30%. Naast graan, oliezaden en eiwitgewassen gaat het hier onder meer ook om toeslagen voor snijmaïs en suikerbieten. De teelt van suikerbieten is binnen de akkerbouw in België en Nederland relatief van groot belang. In de andere landen overheerst de graanteelt in de akkerbouw. Overigens gaat het hier ook om graan dat op varkensbedrijven in bijvoorbeeld Denemarken en Duitsland als voeder wordt geteeld. De vleesveehouderij draagt (via dier- en slachtpremies) in België relatief het sterkst bij aan de toeslagen, met een aandeel van meer dan 40%, gevolgd door het Verenigd Koninkrijk (30%) en Frankrijk (20%). De aandelen van de 'vleespremies' in Duitsland, Denemarken en Nederland zijn met ruwweg 15% duidelijk lager.

### *Verdeling toeslagen over bedrijven loopt uiteen*

De hoogte van de toeslag per bedrijf loopt uiteen, afhankelijk van het aantal premiewaardige dieren, het melkquotum en de oppervlakten van de premiewaardige gewassen. Om een beeld te krijgen van de verdeling van de toeslagen zijn de bedrijven uit het FADN gesorteerd naar de hoogte van de ontvangen toeslagen. Vervolgens is een indeling gemaakt in drie groepen: onderste 50% van de bedrijven (bedrijven die geen of heel weinig toeslagen ontvangen), bovenste 20% van de bedrijven en bovenste 10% van de bedrijven (bedrijven die veel toeslagen ontvangen). In elk land ontvangt een betrekkelijk klein deel van de bedrijven een groot deel van de toeslagen: 20% van de bedrijven ontvangt 50 tot 60% van de toeslagen (figuur 1). In Duitsland ontvangen 10% van de bedrijven bijna 50% van de toeslagen. De oorzaak hiervan ligt in de toegenomen verschillen in de landbouwstructuur na de hereniging van Duitsland, met zeer grote bedrijven in het oosten en kleine bedrijven in het zuiden van het land. In Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Denemarken gaat een groot deel van de toeslagen (40 tot 60%) naar bedrijven met een toeslag van meer dan 50.000 euro. In Frankrijk hebben dergelijke bedrijven een aandeel van ruim een derde van de toeslagen. In Nederland en België gaat het om ongeveer een zesde van de toeslagen. In Frankrijk, België en Nederland gaat een relatief groot deel van de toeslagen naar de bedrijven met een toeslag tussen de 25.000 en 50.000 euro. Dat zijn ongeveer 35% van de bedrijven met een toeslag. In Duitsland, Denemarken en het VK is dat ongeveer 25%. Nederland heeft relatief de meeste bedrijven die niets of maar weinig ontvangt (figuur 1). De 50% bedrijven met de laagste bedragen ontvangt gezamenlijk niet meer dan 5% van het totale bedrag. Behalve de tuinbouw- en intensieve veehouderijbedrijven gaat het daar dan om bedrijven met maar enkele hectare graan en snijmaïs en de ontvangers van oopremies.

